

aliis afferri potest, perniciosior flagitiorum consequens esse soleat licentia. Propterea cum istis, si suo desunt officio, admonitio non omittenda est, licet in bona fide existant. Cum aliis vero, qui aliqua laborant inculpabili ignorantia, an adhibenda sit admonitio cum profutura non est, vide dicta *Tr.* 16. (cum de confessione locuti sumus ex *n.* 108.) Deinde audita confessione debet confessarius procedere ad disponendum per actus doloris et propositi poenitentem ad absolutionem. Iterum hic advertendum quod diximus *Tr.* 16. *n.* 105. *in fine*, quod si poenitens esset indispositus, tenetur confessarius (quemadmodum dicunt Suarez Laym. et alii) pro viribus efficere, ut disponatur, nihil curans quod alii expectent, aut abeant. In eodem *Tr.* 16. *n.* 51. locuti fuimus de prudentia, quam adhibere debet confessarius in injungenda poenitentia pro viribus spiritualibus poenitentis, ne onere majore, quam poenitentis vires patiuntur, illum gravet. Sed maxime confessario intendendum est, ut opportuniora applicentur remedia, quibus poenitens in Dei gratia conservari valeat.

5. Sermonem autem facturus de remediis, quæ insinuari debent poenitentibus, dico, alia esse generalia, alia particularia pro aliquo vitio particulari. Generalia omnibus insinuanda, sunt 1. Amor erga Deum, cum ipse ad hunc solum finem nos creavit. Et curetur pariter, ut poenitens cognoscat pacem interioriorem qua donantur, qui Dei amicitia fruuntur, et infernum quem ante tempus experiuntur qui alieni sunt a Deo; addita pernicie temporali, quam secum trahit peccatum. 2. Sæpe se commendare beatæ virgini, Rosarium recitando; se commendare Angelo Custodi, et alicui Sancto peculiari protectori. 3. Frequentia Sacramentorum, et si unquam in aliquod peccatum mortale incidit, statim se confiteri, 4. Veritatum æternarum

consideratio, et præ cæteris consideratio mortis; et patribus familias insinuanda est quotidiana mentalis oratio in communi cum familia, aut saltem Rosarium una cum filiis. 5. Dei præsentia, cum urget tentatio, dicendo: *Deus me videt*... 6. Quolibet vesperi conscientiam scrutari cum animi dolore et proposito. 7. Sæcularibus, ut in aliqua congregatione se adscribant, et sacerdotibus oratio mentalis, et gratiarum actiones post Missam, et ut perlegant saltem aliquem libellum spiritualem ante et post Missam.

6. Remedia autem particularia assignabuntur pro vitiorum diversitate, v. gr. illi qui aliquo odio tenentur, insinuetur ut quotidie commendat Deo illum quem odit, recitando pro ipso Orationem dominicalem et Salutationem angelicam, et cum se turbari sentit memoria injuriæ sibi illatæ, reminiscatur contumeliarum, quibus ipse Deum affectit. Illi qui in peccata turpia prolapsus est, ut otium vitet, malos socios et occasiones aufugiat; et illi qui habitum pravum per longum tempus contraxit in hoc vitio, ut non solum vitet proximas occasiones, sed etiam quasdam remotas, quæ sibi tam debili ad resistendum factæ erunt proximæ. Huic præcipue imponatur, ne unquam intermittat recitare ter Salutationem angelicam in honorem puritatis beatissimæ Virginis, mane et vesperi, repetendo semper coram ejus imagine propositum non peccandi, et supplicationem, ut sibi perseverantiam impetret. Potissimum autem confessarius curet; ut frequenter hic communicet, cum Eucharistia dicatur *Vinum germians virgines*. Illi qui solitus fuit blasphemias proferre, insinuetur ut novies, vel quinque lingua signet crucem super terra, et ut quotidie saltem semel dicat Orationem dominicalem et Salutationem angelicam in honorem Sanctorum, in quos execratus fuit; et ut quolibet mane, dum a cubili surgit, renovet propositum

patienter ferendi occasiones indignationis, et ter dicat beatæ Virgini quolibet mane: *Domina mea, dona patientiam*. Et id non solum inserviet, ut sanctissima Maria sibi opitaletur, sed etiam, ut in occasionibus reperiat habitus factus dicendi eadem

verba. Aut assuescat diceri, *do, maledictum sit peccatum meum, maledictus sit demon, etc.* Alia remedia assignabit confessarius pro sua prudentia, inspectis circumstantiis occasionum, personarum, et munerum.

TRACTATUS ULTIMUS

QUOMODO SE GERERE DEBEAT CONFESSARIUS CUM POENITENTIBUS DIVERSORUM GENERUM

CAPUT UNICUM.

4. ad 7. *Punct. I. De iis qui in occasione proxima versantur.*
8. ad 15. *Punct. II. De habituatibus et recidivis.*
46. et 47. *De Ordinandis pravo habitu irretitis.*
48. ad 30. *Punct. III. De interrogationibus faciendis poenitentibus neglectæ conscientiæ; et I. De interrogationibus faciendis rudibus juxta ordinem præceptorum.*
31. *II. De interrogationibus faciendis poenitentibus diversorum statuum, et conditionum: et I. Sacerdotibus.*
32. *II. Monialibus.*
33. *III. Judicibus. IV. Scribis. V. Medicis.*
34. *VI. Chirurgis et pharmacopolis. VII. Negotiantibus. VIII. Sartoribus.*
35. *IX. Proxeneticis, et venditricibus.*
36. *X. Barbitonsoribus, et capillorum fictitiorum (vulgo Perruche) artificibus; et hic fit sermo de juvenibus qui mulieribus aptant caput.*
37. ad 41. *Punct. IV. De pueris et puellis.*
42. et 43. *Punct. V. De personis pietati addictis.*
44. et 45. *Punct. VI. De mutis et surdis.*
46. et 47. *Punct. VII. De moribundis.*
48. et 49. *Punct. VIII. De capite damnatis.*
50. ad 53. *Punct. IX. De a dæmonibus vexatis.*
54. et 55. *Punct. X. De mulieribus.*

PUNCTUM I.

QUOMODO SE GERERE DEBEAT CONFESSARIUS CUM IIS QUI SUNT IN PROXIMA OCCASIONE PECCANDI.

1. Maxima confessarii cura debet

esse se bene gerendi cum iis qui sunt in proxima occasione peccandi, aut in vitiis consuetudinarii sunt, aut recidivi. Hi sunt duo magni scopuli in quos major confessariorum pars impetunt, et deficiunt. In capitulo sequenti sermonem faciemus de habituatibus et recidivis; hic de occasionariis. Certum est quod si homines satagerent occasiones fugere, major peccatorum pars evitaretur. Satan, remotis occasionibus, parum lucratur, sed cum homo ultro in occasionem proximam se immittit, ut plurimum et fere semper hostis victoriam canit. Occasio, præsertim in materia turpium delectationum, est quasi rete, quod ad peccatum trahit, et simul mentem obcæcat: ita ut homo peccet, quin videat quod agat. Sed deveniamus ad proximam. Occasio primo dividitur in voluntariam et necessariam. *Voluntaria* est illa, quæ facile vitari potest. *Necessaria* quæ amoveri nequit sine gravi damno, aut scandalo. Secundo dividitur in proximam et remotam. *Remota* est illa in qua homo raro peccat, vel illa quæ ubique reperitur. *Proxima per se loquendo*, est illa in qua homines communiter ut plurimum deficiunt. *Proxima autem per accidens*, seu respectiva est ea quæ licet respectu aliorum non sit proxima, tamen respectu alicujus proxima est, vel quia hic in tali occasione frequenter est lapsus, vel quia prudenter timeri potest ne labatur propter experientiam cognitam suæ fragilitatis.

tatis. Quidam aa. volunt, non esse occasionem proximam nisi eam, in qua homo fere semper, vel ut plurimum ceciderit; sed communior et verior sententia docet, occasionem proximam esse illam in qua frequenter quis peccavit (1). Veruntamen advertendum, quod sicut aliquando occasio quæ respectu ad alios communiter est proxima, respectu vero ad aliquem valde [•]pium et cautum potest esse remota (2): ita contra quædam occasiones quæ respectu ad alios communiter per se essent remotæ, forte erunt proximæ respectu ad aliquem qui propter experimentum relapsuum, et propter pravam inclinationem in quoddam vitium (præsertim si est turpe) factus est valde debilis et facilis ad labendum; et tunc iste tenebitur ad removendas, non tantum occasiones proximæ, sed etiam illas remotas, quæ respectu sui proximæ evadunt.

2. Cæterum est quidem in occasione proxima 1. ille qui refinet in propria domo aliquam feminam cum qua sæpe rem habuit. 2. Ille qui frequenter in ludo prorupit in blasphemias, aut fraudes. 3. Ille qui in aliqua caupona aut domo sæpe se inebriaverit, aut ceciderit in rixas, vel actus, verba, aut cogitationes obscenas. Porro omnes isti absolvi nequeunt, nisi postquam occasionem abstulerint, aut saltem nisi auferre promittant, juxta distinctionem quæ fiet in numero subsequenti. Et ita pariter non potest absolvi qui aliquam domum adeundo, quamvis semel in anno, semper ibi peccavit; talis enim aditus jam ipsi proxima est occasio. Nec etiam absolvi possunt qui tamet si in occasione positi non labuntur, afferunt tamen aliis grave scandalum (3). Addunt aliqui dd. (4) negandam quoque absolutionem illi qui occasionem externam non removet, si cum occasione conjungitur habitus vitiosus, aut magna tentatio,

(1) Lib. 6. n. 452. — (2) Ibidem — (3) N. 452. v. ex præmissis. — (4) Ibid.

seu vehemens passio, quamvis usque tunc in ea occasione nunquam peccaverit; nam facile deinde peccare poterit, si ab occasione se non amoverit. Hinc dicunt quod si nunquam aliqua famula tentaretur ab hero, et ipsa se noverit facilem ad labendum, ab ea domo abscedere tenetur, si commode potest, alioquin temere præsumeret se securam habere.

3. Et hic caveant confessarii a permittendo sponsis domos sponsarum adire, et puellis earumque parentibus sponso in domum admittere, quia raro evenit quod tales sponsi non labantur, saltem in verba, aut cogitationes turpes in hujusmodi occasione, dum omnes aspectus et colloquia inter sponso sunt incentiva ad peccandum, estque moraliter impossibile ipsos invicem conversari, et non sentire stimulos ad eos turpes actus qui tempore matrimonii deinde succedere debent. Generaliter autem loquendo de adolescentibus et puellis qui invicem se adamant, non sunt isti omnes indistincte de gravi culpa damnandi, sed ordinarie puta ipsos difficulter esse extra occasionem proximam lethaliter peccandi. Id nimium experientia patet, nam ex centum adolescentibus vix duo aut tres in ea occasione a mortalibus invenientur immunes; et si non in principio, saltem in progressu; tales enim amantes prius conversantur invicem ob propensionem, deinde propensio fit passio, et passio, postquam radicem in corde fixerit, mentem obtenebrat, et eos in mille criminosa ruere facit. Hinc Cardinalis Picus de Mirandola, Episcopus Albanensis, in sua diœcesi per Edictum suos admonuit confessarios, ne tales amantes absolvent, si postquam ter ab aliis jam fuerint admoniti, ab hujusmodi amore sectando non abstinuissent, præsertim tempore nocturno, aut diu, aut clam, aut intra domos (cum facili periculo osculorum et tactuum), aut contra parentum præceptum, aut cum altera pars

prorumpit in verba obscena, aut cum scandalo (prout si in ecclesia), aut cum conjugatis. Claustralibus, aut clericis in Sacris. Et in hoc generaliter advertendum, quod ubi agitur de periculo peccati formalis, et præcise peccati turpis, confessarius quanto magis serigosus cum penitente adhibebit, tanto magis ejus saluti proderit. Et contra, tanto magis cum illo immanis erit, quanto magis benignus erit in permittendo, ut ille in occasione maneat, aut se immittat. S. Thomas de Villanova confessarios in hoc condescendentes vocat *impie pios*. Hæc charitas est contra charitatem. Solent in his casibus penitentes conari, ut confessarii apprehendant, quod occasionem removendo magnum oriatur scandalum. Fortis sit confessarius ad hujusmodi timores despiciendos: majus semper erit scandalum, videre quod penitens nec etiam post confessionem occasionem auferat. Aut alii ejus peccatum ignorant, et tunc nihil mali suspicabuntur: aut sciunt, et tunc penitens famam potius recuperabit, quam amittet, removendo occasionem.

4. Plures dd. censent prima aut secunda vice bene absolvi posse, qui est in occasione proxima, licet voluntaria, etiam antequam occasio auferatur; modo firmum habeat propositum, et promittat illam statim remove. Sed hic oportet distinguere cum s. Carolo Barromeo (in instructione confessariis ab eo tradita) occasiones quæ *non sunt in esse*, et occasiones quæ *est in esse*, est exempli g. cum aliquis concubinam domi detinet, vel cum aliqua famula consentit quoties tentatur a domino et similia. Occasio autem quæ *non est in esse*, est ex. g. cum quis in ludo prorumpit in blasphemias, aut versando in cauponis prolabitur in rixas et ebrietates, aut accedendo ad convivia, incidit in verba et cogitationes turpes. His positis dicendum quod in occa-

sionibus quæ *non sunt in esse*, recte docet s. Carolus quod penitenti firme promittenti ab eis abstinere, potest semel, bis, et etiam ter absolutio dari: quod si deinde ille occasionem non auferat, et eodem modo peccat, non potest absolvi, nisi prius occasionem removeat. In occasionibus autem quæ *sunt in esse* cum eodem s. Carolo omnino neganda est absolutio, nisi occasio prorsus auferatur. Hancque sententiam ordinarie loquendo, omnino tenendam probavimus in libro (1). Ratio, quia talis penitens est indispositus ad absolutionem, si petat eam antequam occasionem removeat; etenim eam recipiendo se immittit in proximum periculum frangendi propositum, et sic remanendi in eadem occasione. Clarius rationem hanc explicemus. Porro moraliter peccat qui est in occasione proxima voluntaria, et eam non tollit; cum autem opus tollendi occasionem sit maxime arduum, et non impleatur, nisi per magnam violentiam, hanc vim difficulter sibi infert qui jam est absolutus, dum ablato timore sine absolutione remanendi, de facili sibi suadebit quod tentationi resistet, quin occasionem auferat, et ita in ea manendo, certe quidem recidet: prout quotidie experimento probatur in pluribus penitentibus, qui, capta absolutione ab aliquo confessario parum cauto, minime postea attendunt ad occasionem removendam, et statim deterius relabuntur. Hinc dicimus quod propter prædictum periculum frangendi propositum, mortaliter peccat penitens, qui ante remotionem occasionis absolutionem petit, et gravius peccat confessarius qui illum absolvit.

5. Diximus ordinarie loquendo, nam plures casus excipiuntur a dd. (2), in quibus penitens absolvi potest, antequam occasionem removeat. Et excipitur I. casus in quo

(1) Lib. 6. n. 454. — (2) Lib. 6. n. 454. v. dixi.

pœnitens talia afferret extraordinaria signa doloris, ut prudenter iudicari possit ipse non esse amplius in proximo periculo frangendi propositum de tollenda occasione; tunc enim signa illa indignant pœnitentem donatum fuisse uberiori gratia, qua merito speratur quod in removenda occasione constans erit. Verumtamen, semper ac absolutio commode differri posset, tunc illam etiam ei differrem, usque dum cum effectu occasionem auferat. Excipitur 2. casus, in quo pœnitens non possit redire, vel non nisi post multum tempus; tunc bene potest absolvi, si censetur bene dispositus per propositum statim removendi occasionem; quoniam eo casu periculum frangendi propositum, remotum reputatur, causa magni oneris quod pœnitens deberet pati, abscedendo sine absolutione aut repetendi confessionem apud alium sacerdotem aut diu manendi sine gratia Sacramenti. Quapropter, cum ille sit tunc in quadam morali necessitate recipiendi absolutionem, antequam occasionem tollat, habet jus ut statim absolvatur (1), dum enim hic non potest ante absolutionem occasionem auferre, censetur ac si esset in occasione necessaria. Sed hoc nec etiam admittendum, si pœnitens jam ab alio confessario alias admonitus fuerit de occasione removenda, et non impleverit, quia tunc habetur ut recidivus, et ideo nequit absolvi, nisi afferret extraordinaria signa doloris, prout in sequenti puncto dicemus n. 12.

6. Hoc dicimus quoad occasionem proximam voluntariam; at si occasio est necessaria, aut *physice*, prout si quis detineretur in carcere, vel esset in periculo mortis, in quo non haberet tempus et modum ejiciendi concubinam; vel *moratiter*, id est, si occasio non posset auferri sine scandalo, aut gravi damno vitæ, famæ, aut bonorum, ut communiter do-

(1) Ibid. v. excipiendus 2.

cent dd.; eo casu pœnitens bene absolvi potest, quin occasionem auferat, quia tunc non tenetur eam remove, modo promittat exequi media necessaria ad efficiendum, ut occasio ex proxima evadat remota, prout sunt, præcise in occasione peccati turpis fugere familiaritatem complicitis, et etiam aspectum quantum fieri potest; frequentare Sacramenta, et sæpe commendare se Deo, renovando quotidie (præsertim mane) ante imaginem Crucifixi propositum non amplius peccandi, et quantum est possibile vitandi occasionem. Ratio, quia occasio peccandi non est proprie peccatum in seipsa, neque inducit peccandi necessitatem; unde bene consistere potest cum occasione verus dolor et propositum non recidendi; et licet quisque teneatur auferre proximum periculum peccandi, id intelligitur cum ipse sponte vult tale periculum: sed cum occasio est moraliter necessaria, tunc periculum per remedia opportuna remotum evadit; et Deus tunc non se retrahit ab assistendo sua gratia illi, qui vere deliberavit ipsum non offendere. Nam non dicit Scriptura, quod peribit qui est in periculo, sed qui amat periculum; sed nequit dici amare periculum, qui illi invitatus subjacet; unde inquit d. Basilius: *Qui urgenti aliqua causa, et necessitate se periculo objicit, vel permittit se esse in illo, cum tamen alias nollet, non tam dicitur amare periculum, quam invitatus, subire; et ideo magis providedit Deus ne ille pereat.*

7. Hinc dicunt dd. bene capaces absolutionis esse, qui nolunt relinquere aliquod officium, negotium, aut domum, in qua soliti fuerunt peccare eo quod deserere eam nequeunt sine gravi detrimento; semper ac verum habeant propositum se emendandi, et media implendi ad emendationem; tales sunt ex gr. chirurgi qui in mendendis feminis, aut parochi qui in excipiendis earum confessionibus, prolapsi sunt, si, his muneribus re-

lictis, non possent juxta suum statum vivere (1). Sed omnes conveniunt expedire in his et similibus casibus absolutionem differre ut pœnitens sit saltem diligentior in præscriptis remediis exequendis. Verum tamen ego censeo, confessarium non tantum posse, sed etiam teneri ad differendam absolutionem, semper ac commode differre potest, præsertim cum agitur de materia turpi; tenetur enim ipse tamquam medicus animarum opportunitate applicare remedia; et puto remedium magis idoneum non inveniri pro eo qui manet in occasione proxima, quam differre ei absolutionem, dum experientia nimis patet quod plures post absolutionem acceptam negligunt media præscripta exequi; et sic facile recidunt. E converso, cum alicui differtur absolutio, ille vigilantior erit ad media implenda, et ad obsistendum tentationibus, ob metum ne iterum sine absolutione dimittatur, cum ad confessarium redibit. Forte in hoc quis me nimirum rigidum reputabit: sed ego semper sic me gessi in praxi, et sic pergam me gerere cum iis qui sunt in proxima occasione, quamvis necessaria; et quamvis extraordinaria signa doloris haberent, semper ac mihi non ostenderetur specialis necessitas eos statim absolvendi; et sic censeo multo magis prodesse pœnitentium salutem. Utinam et omnes confessarii sic etiam se gererent, oh quot peccata evitarentur, et quot alia salvarentur animæ! Repeto quod supra dixi. Ubi agitur de liberando pœnitente a peccato formali, uti debet confessarius opinionibus benignioribus, in quantum christiana prudentia concedit; sed ubi opiniones benignæ periculum peccati formalis proximius reddunt, prout in hac materia occasionum proximarum accidit, dico omnino expedire, et quandoque oportere, quod confessarius sententiis rigidioribus utatur; tunc enim hæc valde magis ~~prodesse~~ animarum salutem.

Quod si autem quis, manendo in occasione necessaria, semper eodem modo relaberetur, etiam remediis adhibitis, et modica superesset spes emendationis, tunc dico omnino huic negandam absolutionem priusquam occasionem tollat (2). Et hic reor instare Evangelii præceptum: *Quod si oculus tuus scandalizat te, ejice eum* (3). Excepto casu quo pœnitens signa doloris ostenderet tam extraordinaria, ut posset concipi prudens spes emendationis (4).

PUNCTUM II.

QUOMODO SE GERERE DEBEAT CONFESSARIUS CUM HABITUATIS ET RECIDIVIS.

8. Distinguendi sunt habituati a recidivis. *Habituati* sunt qui habitum contraxerunt in aliquo peccato, de quo non adhuc sunt confessi. Isti, ut dicunt dd. (5), bene absolvi possunt, prima vice qua confitentur de pravo habitu, vel si de eo confitentur postquam retractaverunt, dummodo dispositi sint per verum dolorem, et firmum propositum adhibendi media efficacia ad emendationem; verum si habitus esset valde radicans, potest etiam confessarius ei differre absolutionem, ad experiendum quomodo sit constans pœnitens, in praxi deducendo media præscripta, utque ipse de suo vitio majorem concipiat horrorem. Advertatur hic, quod quinque vices in mense jam possunt malum habitum constituere in aliquo vitio peccati externi, modo inter ipsas aliquod intervallum intercedat. Et in materia fornicationum, sodomiarum, et bestialitatum multo minor numerus habitum potest constituere: qui ex. gr. semel in mense fornicaretur per annum, bene hic habituatus dici potest.

9. *Recidivi* autem sunt qui post confessionem eodem, vel quasi eodem modo sunt relapsi absque emendatione; isti, ut communiter docetur

(2) N. 457. — (3) Marci 9. v. 46. — (4) E. 6. n. 457. v. secus vero. — (5) Lib. 6. n. 459.

tur (1), nequeunt absolvi, si sola signa ordinaria afferrant, nempe si tantum confiteantur, asserendo se poenitere, et propicere, prout habetur ex propos. 60. damnata ab Innocentio XI. Nam habitus contractus, et relapsus praeteriti sine ulla emendatione magnam praestant susceptionem, quod dolor et propositum, quae poenitens asserit habere, nequaquam sint vera. Unde istis differenda est absolutio per aliquod tempus, usquedum appareat prudens signum emendationis. Et in hoc puncto lugenda est animarum ruina, cuius causa sunt tot mali confessarii, indistincte absolvendo tot recidivos, qui cum repererint confessarios qui semper tam facile eos absolvent, amittunt horrorem in peccando, et pergunt ad putrescendum in caeno vitiorum usque ad mortem. Quidam dd. (2) admittunt, recidivum solis signis ordinariis absolvi posse usque ad tertiam et quartam vicem; sed huic opinioni nunquam potui acquiescere, dum habitatus, qui post unam confessionem recidit sine emendatione, jam est verus recidivus, et fundatum praebet suspicionem suae indispositionis. Et notetur hic quod haec regula procedit, etiam respectu culparum venialium, quamvis enim communiter admittitur facilius absolvi posse eos qui prolabantur in peccata levia, eo quod occasiones eorum frequentiores sint; attamen, cum sit communis sententia (3) grave esse peccatum, et sacrilegium absolutionem recipere super levibus confessis sine vero dolore et proposito; nec sufficere dolere de multitudine, seu de numero excessivo talium culparum, quin dolor habeatur de aliqua in particulari, prout tenemus *Tr. 16. n. 23.*, contra quorundam opinionem; facile metuendum est huiusmodi confessiones sacrilegas esse, aut saltem invalidas. Hinc diligenter satagat confessarius ad non absolvendos indistinctos tales poenitentes; tunc etenim,

(1) *Ib. v. recidivus.* — (2) *Ib. v. Dicunt vero.* — (3) *Lib. 6. n. 449.* Sed dubitatur.

etiamsi illi sint in bona fide, ipse tamen non poterit a sacrilegio excusari, absolutionem impertiendo eis qui ad absolutionem non satis dispositi judicari possunt. Propterea curet, si poenitentem sine peccato vult absolvere, aut eum disponere ad dolendum praesertim de aliqua levi culpa, a qua ille magis horreat; aut ei insinuare, ut confiteatur de aliquo peccato graviori vitae antea contra aliquod praecipuum (sufficit enim ut confiteatur in generali absque numero) ut habeat materiam certam super qua inniti possit absolutio; alioquin etiam huic poenitenti per aliquod tempus differri oportet absolutio.

10. Dico per aliquod tempus, eo quod recidivus tam levi, quam gravium culparum non est necessarium differre absolutionem per annos, aut menses, ut nimis rigide vult Juveninus (4); sed regulariter satis erit, si peccatum procedit ex fragilitate intrinseca, dilatio octo vel decem dierum, prout ait doctus auctor libri Romae editi, cui titulus, *Istruzione per li Novelli Confessori* (5); idemque dicit auctor libelli ubique in Italia accepti, cui titulus, *Istruz. per li Confessori di Terre & Villaggi* (6), ubi pro hac doctrina citat Ludovicum Habert (7). Adduntque esse excessivam et periculosam dilationem mensis, quia post tantum tempus difficilis redditur reditus huiusmodi poenitentium. Et huic iudicio favet Papa Benedictus XIV, in Bulla *Apostolica Constitutio*, edita 26. Julii 1749. §. 22. (8) ubi loquens de confessariis qui rite poenitentibus absolutionem differunt, sic deinde eos monet: *Illos quantocius ut revertantur invitent, ut ad sacramentale forum regressi, absolutionis beneficio donentur.* Nota verba, *quantocius et donentur.* Ad summum (dico) his

(4) Vide l. 6. n. 463. — (5) Part. 4. c. 9. n. 225. — (6) Cap. 1. §. 4. — (7) In praxi poenit. tr. 4. p. 417. — (8) Bull. l. 3. Edit. Mech. l. 1. 7. p. 301.

differri potest absolutio per quindecim, aut viginti dies. Sed excipere oportet illos qui tempore praecipui paschalis confitentur; pro istis enim majoris temporis experientia requiritur, cum justo spacio haberi possit, quod hi abstinere a relapsu, potius ut censuram effugiant, quam ex vero proposito mutandi vitam. Oportet etiam excipere eos qui la; si sunt in occasione proxima extrinseca: isti enim majori egent experientia, cum occasio (ut dictum est in puncto praecedenti) sit fortius incentivum ad peccandum. Verum semper sufficiet experientia mensis. Caveat tamen confessarius, ne dicat poenitenti, ut non redeat nisi post mensem, nam hic ob tantam dilationem nimis terribitur; potius imponat ei, ut redeat post octo, vel quindecim dies, et sic blando modo ipsum transferet ad recipiendam absolutionem in fine mensis.

11. Ad absolvendos igitur recidivos non sufficiunt ordinaria signa doloris et propositi, sed requiruntur extraordinaria: quae alias juxta communem sententiam (1) certe sufficiunt ad absolutionem impertiendam; illud enim extraordinarium signum (modo solidum sit et fundatum) aufert indispositionis suspicionem, quae urget ratione relapsuum. Recte dixerunt Episcopi Belgii, in anno 1697. congregati, in quodam Decreto edito pro directione confessariorum suarum diocesium, de hoc puncto loquentes: *Deum in conversione peccatoris, non tam considerare mensuram temporis, quam doloris* (2). Hinc prohibuerunt, ne confessarii stabili lege exigent a poenitentibus adhuc recidivis experientiam notabilis temporis, antequam eos absolvent. Et jure merito, sola enim probatio temporis non est unicum signum mutatae voluntatis, dum voluntas peccatoris mutatur virtute divinae gratiae, quae tempus non requirit, sed aliquando illico operatur; quapropter mutatio

(1) L. 6. n. 459. v. recidivus. in fine — (2) Ap. Croix l. 6. p. 2. n. 4823.

voluntatis bene per alia signa cognosci valet, sine experientia temporis. Quinimo alia signa dispositionis actualis poenitentium, quandoque voluntatis mutati nem manifestant multo melius, quam probatio temporis: nam talia signa directe dispositionem ostendunt, dum e converso experientia illam ostendit tantum indirecte; cum non raro accidat, quod aliquis diu abstinerit a peccando, et adhuc sit etiam indispositus. Unde auctor libri citati (*Istruz. per li Nov. Confes*) sic ait (3): *Se la ricaduta nasce dalla propria fragilita, senz'altra causa estrinseca volontaria, e quasi temerita il dire, che ogni ricaduto sia indisposto.* Et alibi (4) dicit quod recidivus propter vim mali habitus absolvi debet, semper ac firmam ostendit voluntatem adhibendi media ad emendationem, sic subdendo: *E giudichiamo che 'l fare altrimenti, sia troppo rigore, e che 'l Confessore facendolo s'allontanerebbe dallo Spirito della Chiesa e del Signore, e della natura del Sacramento, il quale non solamente e giudizio ma e medicina salutare.*

12. Plura autem sunt haec signa, prout docent dd. (5). 1. Major dolor manifestatus per lacrymas (modo sint verae compunctionis), aut per verba ex corde procedentia, quae aliquando certiora signa quam lacrymae esse possunt. 2. Minor numerus peccatorum; intellige cum poenitens fuerit in eisdem occasionibus et tentationibus peccandi; aut si poenitens post ultimam confessionem perseveraverit in gratia per notabile tempus, puta per 20. aut 25. dies, ipse qui prius pluries in hebdomada prolabi solebat: aut vero si relapsus fuerit post magnam resistantiam; aut etiam si, antequam ad confessionem accederet, diu se abstinerit a culpis mortalibus, in quas prolabi asuetus erat. 3. Diligentia adhibita pro emendatione, ut esset si poenitens diligenter oc-

(3) P. l. c. 15. n. 356. — (4) C. 9. n. 243. — (5) L. 6. n. 460.

casione vitaverit, media præscripta a confessario executioni mandaverit; aut si adhibuerit jejunia, preces, elemosynas, etc. ad vitium extirpandum. 4. Si ipse petit a confessario remedia, aut nova media ad emendationem; item si promittit implere media quæ tunc ei suggerit confessarius; maxime si nunquam monitus fuerit ad illa adhibenda; sed his promissionibus censeo non omnino fidentum, si alia signa desint; cum pœnitentes, ut absolutionem carpant, facile promittunt, sed postea difficulter attendunt. 5. Spontanea confessio, nempe si pœnitens accedit non jam ad implendum præceptum paschale, neque ex quodam usu pro se confitendo in aliquibus temporibus, prout die Nativitatis Domini in festivitibus Deiparæ, et similibus: neque accedit impulsus a parentibus, a domino, aut magistro; sed venit omnino sponte, et vere inspiratus a divino lumine, ad solum finem, ut divinam gratiam recipiat. Præsertim si ad se confitendum longum iter aggressus fuerit, abstinerit a lucro notabili, grave sustinuerit incommodum, aut magnum conflictum internum vel externum superaverit. 6. Si venerit motus ab aliquo extraordinario impulsu, puta ob concionem auditam, aut mortem amici, obve metum alicujus imminentis flagelli, prout terræmotus, pestis, etc. 7. Si pœnitens confiteatur peccata antè per verecundiam tacita. 8. Si pœnitens, antequam accedat, restituerit rem, vel famam ablatam. 9. Si propter monitionem confessarii ostendit apprehendisse novam cognitionem et horrorem sui peccati, periculique suæ damnationis. Alii alia signa addunt, prout si pœnitens magnam libenter acceptat pœnitentiam; si asserit pœnituisse peccati statim ac illud patravit; si protestatur velle mori potius quam peccare. Sed hæc signa nescio an sola satis esse possint; potius dicerem quod possent deservire ad alia adjuvanda signa, quæ sola non sufficerent.

13. Denique semper ac aliquod adest signum, quo prudenter possit judicari pœnitens mutasse voluntatem, bene absolvi potest; quamvis enim confessarius, ut pœnitentem absolvere possit, moraliter certus esse debet ejus dispositionis, attamen advertendum quod in aliis Sacramentis, in quibus materia est physica, physica etiam debet esse certitudo; sed in hoc Sacramento Pœnitentiæ, cum materia sit moralis, prout sunt actus pœnitentis, sufficit moralis certitudo, sive respectiva, ut probatum est (1): nimirum satis est quod confessarius prudenter habeat probabilitatem de dispositione pœnitentis, sine aliqua prudenti suspitione in oppositum: alioquin difficulter unquam posset ullas peccator absolvi, nam omnia signa pœnitentium aliud non fundant quam probabilitatem quamdam de ipsorum dispositione. Auctor (*dell'Istruz. per li Nov. Confess.*) sic loquitur: *Non ricercasi altro per amministrare la penitenza, che un giudizio prudente probabile della disposizione del penitente; onde se le circostanze non fondano un dubbio prudente, ch' egli non si a sufficientemente disposto, non deve il confessore inquietare se stesso, nè il penitente, per averne l'evidenza che non è possibile* (2); vide *Tr. 16 n. 117. in fin.* Et hic notandum circa malum habitum, quod facilius absolvi possunt recidivi in blasphemis, quam in aliis peccatis odii, furti aut libidinis, quibus habitus fortius in hæret causa majoris concupiscentiæ sive inclinationis, quæ in illis invenitur.

14. Dictum est, confessarium posse absolutionem impertiri consuetudinario, et recidivo, quando ille per signum extraordinarium dispositus apparet; sed non dicitur teneri, quia potest etiam absolutionem ei differre, si hoc censeat expedire, ut communiter dd. docent (3). Etenim, licet pœnitens post confessionem suorum

(1) L. 6. n. 57. in fine et n. 461. — (2) P. 4. c. 45. n. 368. — (3) L. 6. n. 462.

peccatorum jus habeat ad absolutionem, tamen, non habet jus ut statim absolvatur; nam confessarius tanquam medicus bene potest, imo quandoque tenetur absolutionem differre, cum judicat tale remedium necessario prodesse saluti sui pœnitentis. An autem expediat ordinarie ut hoc remedium, aut non sine consensu pœnitentis? Certum est non expedire, quando dilatio afferre potest magis detrimentum, quam profectum; et idem dicunt dd. quando ob dilationem pœnitens subire deberet aliquam infamiam notam aut periculum (1). Extra autem hos casus quidam volunt melius esse, quod hujusmodi recidivis differatur absolutio. Alii tamen communiter censent id raro expedire, et hoc etiam sentit celebrer nostrorum temporum Missionarius R. P. Leonardus de Porto Mauritio in suo docto sermone Romæ edito, cui titulus, *Discorso Mistico e Morale*. Melius nihilominus dicendum, quod in hoc puncto nequit certa statui regula, sed confessarius juxta occurrentes circumstantias gerere se debet: Deo se commendat, et secundum quod se sentit inspiratum, sic faciat. Ego ita censeo: si pœnitens relapsus est ex fragilitate intrinseca, prout accidit in peccatis iræ, odii, blasphemiarum, mollitiarum, aut delectationum morosarum, dico cum sententia communissima doctorum (2) quod raro expedit differre absolutionem recidivo cum ille est dispositus: nam sperari debet magis gratiam Sacramenti, quam dilationem absolutionis illi prodesse posse.

15. Dico *ex fragilitate intrinseca*; aliter enim agendum cum eo qui relapsus est ob occasionem extrinsecam, quamvis necessariam; nam occasio vivaciorem excitat concupiscentiam, et complicitas præsentia vehementius sensus commovet, et intensiorem reddit affectum ad peccandum, quam faciat pravus habitus

intrinsecus; et ideo pœnitens in occasione extrinseca magnam sibi vim inferre debet, non tantum ad superandam tentationem, sed etiam ad se removendum a familiaritate et præsentia complicitas, ut periculum ex proximo reddatur remotum. Et tanto magis hoc procedit, si occasio est voluntaria, et omnino auferri debet; quia tunc recipiens absolutionem, antequam occasionem amoverit, remanet in magno periculo frangendi propositum factum de illa removenda, prout ostendimus in punct. præcedenti n. 4. E converso in consuetudinario ob causam intrinsecam remotius est periculum violandi propositum, dum ex una parte non adest objectum extrinsecum quod tam violenter eum impellat ad peccandum: et ex altera illi non est voluntaria retentio mali habitus, prout est voluntarium non amovere occasionem cum possit; unde in tali necessitate Deus male habituato magis succurrit, et ideo plus quam a dilatione absolutionis, sperari potest emendatio a gratia Sacramenti, quæ illum fortiorem reddet, reddetque efficaciora media quæ ipse adhibebit ad habitum extirpandum. Cur enim, recte dicunt Salm. (3), magis sperari debet quod peccatori gratia carenti prosit dilatio absolutionis, quam pro sit amico Dei absolutio qua gratiam recipit? Et cardinalis Toletus (4), loquendo præcisè de peccato pollutionis, censet ad tale vitium vitandum non esse remedium efficacius quam sæpe se munire Sacramento Pœnitentiæ; subditque hoc Sacramentum maximum esse fructum hujusmodi peccatum committentibus; et qui eo non utuntur, inquit, non sibi promittant emendationem nisi per miraculum: et in facto s. Philippus Neri (ut legitur in ejus vita) (5) maxime hoc medio frequentis confessionis utebatur pro recidivis in tali vitio. Huic quoque confert id quod ait

(3) De pœn. c. 5. in fine. — (4) Tol. c. 6. n. 2. — (5) C. 6. n. 2.

(1) N. 463. — (2) Ib. v. ut autem.

Rituale romanum, agendo de pœnitentia: *In peccato facile recidentibus utilissimum fuerit consulere, ut sæpe constentur, et si expedit, communicent.* Et dicendo *facile recidentibus*, certe intelligit loqui de eis qui nondum pravum habitum extirpavere. Aliqui auctores qui per solam rigoris viam videntur velle animas salvas facere, dicunt recidivos pejores fieri, cum ante emendationem absolvuntur. Sed ipse scire vellem ab his magistris meis, an omnes recidivi, cum sine absolutione dimittantur, carentes gratia Sacramenti, evadant fortiores, et omnes emendentur? Quot ego miseros novi in exercitio Missionum, qui dimissi sine absolutione, vitiis et desperationi se abjecerunt, et per plurimos annos omiserunt confiteri! Cæterum repeto: quisque se dirigere debet, juxta lumen quo donatur a Deo. Hoc certum est, quod in hac materia tam errant ii qui plus justo sunt faciles, quam ii qui sunt difficiles ad absolvendum. Multi quidem propter nimiam facilitatem sunt causa quod tot animæ perdantur (et negari non potest quod isti in majori sint numero, et majus damnum afferant, dum istis in majori numero accedunt peccatores habituali); sed alii ob nimium rigorem etiam magno sunt damno animarum salutis. Et nescio, an confessarius debeat tantum sibi scrupulum injicere quando absolvit indispositos, et non etiam quando dispositos sine absolutione dimittit. Concludo hic, et dico: Non nego quod aliquando bene prodesse potest recidivo disposito dilatio absolutionis. Dico secundo: Semper proderit quod confessarius hujusmodi recidivos terreat, ostendatque ac si non posset eos absolvere. Dico tertio: Ordinarie loquendo, recidivis ex fragilitate intrinseca, et per signum extraordinarium jam dispositis, magis absolutionis beneficium proderit, quam dilatio. Utinam et confessarii recidivos absolvent tum solum, cum signa extraordinaria afferant!

Id quod lugendum est, quod major, ne dicam maxima, confessariorum pars universaliter recidivos absolvunt sine distinctione, sine signo extraordinario, sine admonitione, et sine aliquo saltem remedio præstito ad emendationem; et hinc vere procedit, non jam ab absolvendis dispositis, tot animarum universalis pernicietas.

16. Hoc tamen quod dictum est communiter loquendo de habituatis et recidivis, non procedit jam circa initiandos in sacris Ordinibus habituatos in aliquo vitio (præsertim in peccato turpi); circa hos enim alia currit ratio. Laicus habituatus absolvi potest, semper ac est dispositus ad suscipiendum Sacramentum Pœnitentiæ, sed ordinandus habituatus, si vult ipse ad sacrum ascendere Ordinem, non sufficit, quod sit dispositus ad Sacramentum Pœnitentiæ, sed oportet quod etiam dispositus sit ad recipiendum Sacramentum Ordinis, alioquin ad neutrum dispositus erit; cum enim sit indignus ascendendi ad altare qui vix egreditur e statu peccati, nec habet prohibitam positivam, necessariam respectu ad sublimitatem status in quem immitti inhiat, ipse graviter peccat, si absque illa vult sacrum Ordinem suscipere, etiamsi ponatur in statu gratiæ. Quapropter tunc confessarius nequit eum absolvere, nisi promittat abstinere ab Ordine suscipiendo, ad quem ascendere non poterit, nisi post longi temporis, saltem plurium mensium, probationem. Id plene probatum est in dissertatione Operi inserta (1), cum communi sententia doctorum (2) ibi relatorum, qui docent quod ad sacrum Ordinem suscipiendum non satis est bonitas communis, id est simplex immunitas a peccato mortali, sed requiritur bonitas speciali virtute cuius initiandus sit a pravis habitibus depuratus ut docuit d. Tho.

(1) Lib. 6. ex n. 63. — (2) Ib. n. 68. v. si igitur.

mas (1); *Ordines sacri præcipient sanctitatem, unde pondus Ordinum imponendum parietibus jam per sanctitatem desiccatis, id est ab humore vitiorum.* Et ratio est, quia si ordinandus hanc non habet specialem sanctitatem, indignum est super plebem constitui, ad altissima altaris ministeria exercenda: *Sicut illi (loquitur idem s. Doctor) qui Ordinem suscipiunt, super plebem constituuntur gradu Ordinis, ita et superiores sint merito sanctitatis* (2). Et alibi (3) expressius præfatam rationem confirmat, dicens: *Quia per sacrum Ordinem deputatur ad dignissima ministeria, quibus ipsi Christo servitur in Sacramento altaris, ad quod requiritur major sanctitas interior, quam requirit etiam religionis status.*

17. Verumtamen excipitur casus quo a Deo donaretur quis tam extraordinaria compunctione, quæ ipsum liberaret ab antiqua fragilitate; nam ut ait idem Angelicus (4): *Quandoque tanta commotione convertit (Deus) cor hominis, ut subito perfecte consequatur sanitatem spiritualem.* Rara quidem sunt hujusmodi conversiones, et præsertim in ordinandis, licet aliquam petant domum religiosam, ut spiritualia agant exercitia; isti enim ut plurimum non ultro, sed coacti accedunt; sed quando vere quis tantam reciperet gratiam a Deo (cujus admirabiles sunt misericordiae), quæ ipsum taliter mutatum redderet, quod licet adhuc aliquod pravum motum sentiret, magnum tamen concepisset horrorem adversus peccatum, et simul notabiliter diminutum in se cognosceret ardorem concupiscentiæ, ita ut a gratia munus facile jam inciperet tentationibus obistere; et insuper firme statuisset in posterum, non tantum vitare peccata et occasiones, sed etiam media opportuniore suscipere ad vivendum ut sacerdotem decet, et

(1) 2. 2. q. 189. a. 4. ad 3. — (2) Suppl. q. 35. a. 4. ad 3. — (3) 2. 2. q. 184. a. 8. — (4) 3. p. q. 86. a. 5. ad 1.

jam simul inceperet ad suam conversionem confirmandam instanter preces effundere pro sua perseverantia, cum magna et tali in Deum fiducia, quæ eum redderet moraliter securum de quadam magna mutatione vitæ; eo casu bene posset confessarius eum absolvere, etsi ipse vellet statim post confessionem, Ordinem sanctum suscipere. Attamen adhuc in hujusmodi casu quo pœnitens magnam habuerit compunctionem, confessarius quantum potest adhibere se debet, ut illum inducat ad differendam susceptionem Ordinis, ad hoc ut melius a pravo habitu se purget, et melius concepta proposita exequatur. Imo ad hunc effectum, si ille nolit differre susceptionem, potest etiam confessarius tanquam medicus, ad majorem ejus profectum, differre ipsi absolutionem, ut initiandus Ordinis susceptionem differat. Hoc tamen intelligendum, modo ex tali dilatione non subeat ille periculum alicujus infamiæ, aut notæ; tunc enim (prout notatum est n. 14.) pœnitens habet jus, ut statim absolvatur. Cæterum confessarii debent esse difficiles, quantum fieri potest, in absolvendis hujusmodi ordinandis qui postmodum ordinarie pessimi evadunt, et sic populis et Ecclesiæ perniciem magnam afferunt (5). Hanc meam rationationem integre commendatum reperio a Benedicto XIV. in celebri suo Opere *De Synodo* (Lib. 11. c. 2. et 3).

PUNCTUM III.

DE NONNULLIS PECULIARIBUS INTERROGATIONIBUS FACIENDIS A CONFESSARIIS PARUM METICULOSÆ CONSCIENTIÆ PœNITENTIBUS.

I. De interrogationibus faciendis rudibus.

18. Jam dictum est Tr. 16. num. 102. quod licet debitum conscientiae examinandæ sit proprium pœnitentis, nihilominus cum confessarius

(5) Lib. 6. ex n. 69.